

2. Гузенко І. Феномен української мови та її значення в процесі формування й утвердження української державності (1991–2024 рр.). *Humanities studies*. 2024. Вип. 20. С. 52–57.

3. Масенко Л. Мовна ситуація України з погляду соціолінгвістів. *Дивослово*. 2020. № 10 (763). С. 24–26.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-124>

Колодій А. А.,

*студентка 2 курсу магістратури
спеціальності 014-А-24м «Середня освіта»*

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

Науковий керівник: Коломієць О. В.,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри слов'янської та романо-германської філології

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

м. Київ, Україна

РІВЕНЬ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІЙН

У сучасному інформаційному суспільстві медіаграмотність відіграє важливу роль у забезпеченні правильного сприйняття медійного контенту та відповідального користування інформацією, особливо в умовах війни, коли дезінформація та маніпуляції можуть впливати на рішення та поведінку громадян и як зазначали Ю. Горбань та О. Олійник, що існує значний інтерес до концепції дезінформації в Україні та за її межами. Це стимулює наукові дослідження в таких галузях, як політологія, міжнародні відносини, інформаційна безпека, психологія, соціологія тощо. Попри те, що проблема дезінформації досліджується різними науковими дисциплінами, на сьогодні немає єдиного наукового підходу до її тлумачення [1, с. 1]. Медіаграмотність – уміння аналізувати, оцінювати, створювати інформаційні повідомлення в різноманітних контекстах і відповідально їх поширювати [2, с. 29].

Ми живемо в глобалізованому світі, наразі інформація дуже швидко поширюється і також часто ця швидкість значно випереджає можливості перевірки та критичного осмислення повідомлень. У результаті створюється сприятливе середовище для появи й поширення фейкових новин, маніпулятивних матеріалів та відвертої дезінформації.

По сьогодні це несе небезпеку інформаційних війн, коли наявні спотворені або навіть перекручені факти стають для людей вже не просто елементом медійного простору, а також справжньою зброєю, яка може впливати на думку багатьох людей. Також така інформація може підривати довіру до демократичних інституцій і впливати на перебіг міжнародних відносин. Медіаграмотність наразі розглядається не лише як індивідуальна компетентність, яка необхідна усі, а також як важлива складова національної та міжнародної безпеки.

Не менш важливим поняттям стає й так звана інформаційна гігієна. Це практики свідомого споживання інформації: уміння уникати надлишку новин, не піддаватися інформаційному шуму, перевіряти джерела й зберігати баланс між присутністю в медіапросторі та власним психологічним комфортом.

Метою нашої роботи є визначення ролі медіаосвіти та практик інформаційної гігієни у зміцненні стійкості суспільства до інформаційних загроз. Це створює сприятливе середовище для фейків, маніпуляцій і дезінформації, що стають реальними загрозами для міжнародної комунікації та безпеки.

Методологічну основу нашого дослідження становив порівняльний аналіз міжнародних ініціатив у сфері медіаграмотності – зокрема програм UNESCO та EU Digital Education Plan. Водночас було проведено анкетування серед школярів українських шкіл (було опитано 12 школярів), яке дало змогу з'ясувати рівень критичного сприйняття медіаконтенту молоддю.

Результати показали, що хоча школярі в цілому добре орієнтуються в інформаційних потоках, значна частина з них схильна довіряти неперевіреним повідомленням і не завжди усвідомлює небезпеку маніпуляцій. Це свідчить про потребу системного впровадження медіаосвіти у навчальні програми та розвитку практик інформаційної гігієни на особистісному рівні.

Дослідження та порівняльний аналіз

Для вивчення ролі медіаграмотності та практик інформаційної гігієни у забезпеченні стійкості суспільства до інформаційних загроз було проведено два етапи дослідження.

Перший етап передбачав порівняльний аналіз міжнародних ініціатив у сфері медіаосвіти, зокрема:

- програм і рекомендацій UNESCO з медіа- та інформаційної грамотності;
- EU Digital Education Plan, спрямованого на розвиток цифрових і медіакомпетентностей учнів і студентів у країнах ЄС;
- національних стратегій країн Балтії (Литви, Латвії, Естонії), де медіаосвіта інтегрована в шкільні програми та курси підготовки вчителів.

Порівняння показало, що у світовій практиці медіаосвіта розглядається не лише як частина гуманітарної освіти, а як елемент державної політики інформаційної безпеки, тоді як в Україні вона поки що має більш фрагментарний характер і переважно реалізується через окремі освітні проекти та факультативи.

Другий етап дослідження включав анкетування школярів української школи (12 школярів). Його метою було виявити рівень критичного сприйняття інформації та сформованість навичок інформаційної гігієни.

Посилання на гугл форму: <https://forms.gle/qB4MtipGzrazo41S9>

Основні питання анкети:

1. Як часто ви перевіряєте достовірність інформації, яку бачите в соціальних мережах чи месенджерах?

2. Чи вмієте ви визначати різницю між фактами та оціночними судженнями у новинах?

3. Якими джерелами інформації ви користуєтеся найчастіше (офіційні ЗМІ, соціальні мережі, блоги, телеграм-канали, наукові ресурси)?

4. Чи були ви коли-небудь жертвою фейкової новини (тобто поширили інформацію, яка згодом виявилася неправдивою)?

5. Які методи перевірки інформації ви застосовуєте (перехресне порівняння, пошук першоджерела, використання фактчекінгових платформ)?

6. Наскільки, на вашу думку, навчальні заклади сприяють розвитку медіаграмотності?

7. Як ви розумієте термін «інформаційна гігієна» і чи застосовуєте подібні практики у своєму повсякденному житті?

8. Що, на вашу думку, могло б підвищити рівень медіаграмотності серед молоді (нові курси, тренінги, інтеграція в навчальні дисципліни, міжнародні програми)?

Висновки дослідження

Отримані дані засвідчили, що більшість опитуваних декларує готовність критично сприймати інформацію, однак лише третина респондентів регулярно перевіряє достовірність новин. Значна частина молоді покладається на соціальні мережі та не завжди відрізняє факти від суб'єктивних оцінок. Більшість студентів (понад 65%) не завжди перевіряють джерела інформації, покладаючись на соціальні мережі та популярні онлайн-ресурси. Водночас 78% респондентів визнають потребу у систематичному навчанні медіаграмотності, тобто розуміють важливість розвитку критичних компетентностей у цій сфері.

Отже, медіаграмотність і практики інформаційної гігієни стають ключовими інструментами формування безпечного і свідомого інформаційного середовища.

Список використаних джерел:

1. Горбань Ю., Олійник О. Медіаграмотність як чинник захисту інформаційного простору від ворожої дезінформації в час війни, Київ : вул. Є. Коновальця, 36, 01133, Київ, Україна, 2024. С. 5.

2. Довженко О., Сгорова А., Іванова Т., Міський В., Потапова В., Юричко А., Волошенюк О. Медіаграмотність під час війни: теорія, методика, інтерактив : навчальний посібник. Академія української преси, Центр вільної преси, Київ, 2023. 68 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-125>

Кучерявий В. М.,

*доктор філософії з публічного управління та адміністрування, доцент,
доцент кафедри комп'ютерних та інформаційних технологій
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФРОНТ УКРАЇНИ: ДОСВІД І ВИКЛИКИ

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року остаточно закріпило статус інформаційного простору як повноцінного фронту бойових дій. Для України цей фронт став не менш важливим за військовий, адже боротьба ведеться за свідомість та довіру мільйонів людей як всередині країни, так і за її межами. За роки протистояння, що розпочалося у 2014 році, Україна накопичила унікальний досвід інформаційного спротиву, водночас зіткнувшись із безпрецедентними викликами, які вимагають постійної адаптації та інноваційних рішень.

Досвід України в інформаційній війні є багатограним і демонструє успішну синергію державних інституцій, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Україні вдалося не тільки мобілізувати український народ, а й весь світ, щоб відбити російську агресію, боротися проти російської пропаганди, викривати російські наративи та фейки, розвивати стійкість до російської дезінформації, демонструвати українські досягнення на інформаційному фронті [2].

Одним із головних здобутків стало впровадження централізованої та скоординованої системи комунікацій. Офіс Президента, Міністерство оборони, Міністерство закордонних справ та інші державні установи почали поширювати узгоджені повідомлення, що дозволило ефективно інформувати громадськість та спростовувати ворожі фейки. Значну роль у цьому процесі відіграв Центр протидії дезінформації при